

ARTICULUS 10.

Apud priscos Graecos.

Duae possunt distingui periodi : mythologica et politica.

1° *Periodus mythologica* dicitur a fabulis quae in ea narrantur. — Erat et hic doctrina alia exoterica, populo nota, alia esoterica solis eruditioribus pervia. Mythologica methodo omnia involuta; cujus rei causae sunt : a) obscuritas primitivae historiae gentis, b) memoria heroum, c) curiositas et philosophandi licentia, d) poetarum ingenium.

Hujus periodi sapientes praecipui sunt : Prometheus, Linus, Orpheus, Musaeus, Amphion, Hesiodus, Homerus. Duorum posteriorum opera ad nos pervenerunt. — Homerus Orphaei traditiones secutus saniora de Theogonia cogitat quam Hesiodus qui pleraque depravavit poeticis illusionibus. — Carmina Orphica non satis constat esse ab ipso Orpheo scripta, at nihilominus antiquissima sunt, et de potentia Dei, unici, supremi, providi, melius quam ceteri sentiunt.

2° *Periodus politica* dicitur, qua sapientes legibus et prudentia civitates componere studuerunt. Huc referuntur :

a) Legumlatores : *Rhadamantus* et *Minos* apud Cretenses, — *Zaleucus* apud Locrenses, — *Charondas* apud Cataneam, — *Solon* apud Athenienses, — *Lycurgus* apud Lacedaemones. — Ex Solonis legibus selectae in XII tabulas romanas postea relatae sunt.

b) Septem sapientes, quorum sapientia in recto et frequenti usu alicujus sententiae constitisse videtur : 1. *Thales* Miletinus, a. Ch. 640 efr. infra. — 2. *Solon* Salaminensis, Athenarum legislator, a. Ch. 558, « respice finem ! » Ejus legum imperfectio praecipua est, quod populo nummum ad spectacula tribuebant; quod eorum ingratum erga optimos cives animum fovebant; quod fidem erga auxiliores frangere docebant. — 3. *Chilon*, Lacedaemonius, ephorus justus, a. Ch. 598, « nosce teipsum ! » — « ne quid nimis ! » — 4. *Pit-tacus*, Mytilenaeus, a. Ch. 569, « nosce tempus opportunum ! » Reip. praefuit, in ebrios duplo severiorem poenam quam in alios statuit. — 5. *Bias*, Prinaeus, « ama tamquam osurum ! » Ceteris probitatis et sapientiae fama praecelluisse videtur. — 6. *Cleobulus*, ex Lindo, Rhodi urbe, « modus optimus ! » i. e. in medio virtus. — 7. *Periander*, Corinthius tyrannus, a. Ch. 535 « modestus in prosperis, fortis in adversis ! »

Aliae insuper circumferuntur istorum sententiae, breves et sapientiae practicae plenae : multum autem debuerunt illae in populi mores et aestimationem influere, ac proinde futurae sapientiae graecae praeparare vias. Est igitur haec periodus quasi transitus a philosophia religioni mixta ad philosophiam quae apud Graecos primum tamquam scientia rationalis a religiosis rebus distincta coepit tractari.

CAPUT II.

DE PHILOSOPHIA APUD GRAECOS A RELIGIONE DISTINCTA.

Primum apud Graecos coepit philosophiae studium a religiosis dogmatibus distincte tractari. Etsi vero ab aliis orientalibus gentibus et Aegyptiis non nulla tradita acceperant, evolutionem tamen doctrinarum proprio ingenio perfecerunt Graeci. Atque imprimis discernere possumus tempus ante Socratem, a saeculo septimo ad quartum ante Ch, et tempus sequens post Socratem. Quibus addendum aliquid de Romanorum philosophia tota fere ex Graecis desumpta; ac tandem de recentiore graeca cum orientali mixta philosophia. Unde :

Sectio 1. De philosophia Graeca ante Socratem.

Sectio 2. De philosophia Graeca post Socratem.

Sectio 3. De philosophia Romana.

Sectio 4. De philosophia Alexandrina.

SECTIO 1.

PHILOSOPHIA GRAECA ANTE SOCRATEM.

Nulla hoc tempore omnibus Graecis communis fuit philosophia, sed variae simultaneae scholae; quas non inepte ad tres classes reducere possumus, et quidem ita ut prima Ionicae gentis, altera Doricae, praesertim in Italia inferiore habitantis philosophiam, tertia tandem paulo recentiorem Atticorum complectatur. Sint ergo

Articulus 1. Schola Ionica.

Articulus 2. Scholae Italicae.

Articulus 3. Schola Attica.

ARTICULUS 1.

Schola Ionica, cosmologica.

Istius aetatis celebrior schola Ionica prae ceteris fuisse videtur. Erat autem ejus praecipuus character communis, studium in mundi originem inquirendi, et physicis rebus vacandi, idque methodo empiricae inductionis; et vocati fuerunt physici speculativi. Horum duces praecipui fuerunt :

1° *Thales* Miletinus (640 a. Ch. natus), observans nihil in mundo produci sine materia praeeistente, conclusit etiam universum hoc formatum ex aliqua primaeva improducta materia esse; quae, utpote destinata ad omnimodas formas recipiendas, debuit per se omnino informis sed omnimode informa-

bilis esse. — Hinc : *a*) omnium principium est aqua, in eamque omnia redire debent; — *b*) ex aqua cetera omnia elementa evoluta sunt, ex quibus res omnes constant; — *c*) primaevum illud principium, aqua, vivificatur et in varias formas modificatur spiritu divino, qui est anima mundi (neque alium Deum praeter animam mundi videtur admittere); — *d*) unde tota natura, resque omnes vi divina sunt animatae, suntque innumeri Dii; — *e*) etiam magnes ferrum attrahens animatus est; — *f*) orbis terrarum super aquas natat.

2° *Anaximander* Miletinus (natus 620 a. Ch.), Thaletis amicus, primum elementum non aquam, sed infinitatem, τὸ ἀπειρον, docet, quod sit unum et immutabile, sed cujus partes mutantur, ex quo omnia gignantur. Quale autem illud infinitum, indeterminatum, sit non satis explicat. — Chartas geographicas primus descripsit; gnomonem invenit; horoscopia exarare docuit.

3° *Anaximenes* Miletinus (circa 528 a. Ch.) clariore luce illud infinitum Anaximandri determinavit, docens illud esse immensum, porro immensum nihil esse nisi aerem. Hinc statuit aerem esse rerum universarum principium, adeoque Deum, infinitum et semper in motu; cetera ex eo orta esse finita.

4° *Anaxagoras* Clazomenius (natus 500 a. Ch.) praecedentis discipulus Mileti, postea Athenis diu vixit, Euripidi et Pericli amicus; ineunte bello peloponnesiaco atheismi accusatus damnatur exilio, et Lampsaci mox moritur. — Docet : *a*) ex nihilo nihil fieri; proinde materiam primaevam aeternam esse; — *b*) nihil proprie novum fieri, nec perire, sed tantum componi vel dissolvi ex atomis primitivis, quae nec augeri nec minui numero possint; — *c*) atomos illas esse alias homogeneas, alias heterogeneas, quae in corporibus varie componantur; — *d*) primitus permixta omnia, non potuerunt propriis viribus in ordinem mundi transire, sed debuit spiritus (νοῦς) ut causa efficiens ordinatrix accedere; — *e*) spiritus ille est omnipotens, omniscius, aeternus, providus gubernator, nulli rei permixtus et ab omni exteriori determinatione liber; — *f*) is posuit atomos aliquas in motum circularem: qui paulatim aliis communicatus totam massam in gyrum egit; quo factum est ut partes graves, humidae, frigidae in medio consisterent, leves, calidae, siccae in altum tollerentur; ex his aether et stellae, ex illis terra et saxa facta sunt. — *g*) Quoad plantas, animalia et hominem, non jam similem dualismum, sed hylozoismum docet: in materia immanentem spiritum, qui pro varia organismi perfectione varie se manifestet.

5° *Diogenes* Apolloniates, Anaximenes discipulus, Anaxagorae in schola successit, ac sectam Jonicam Athenis fixisse dicitur. Hujus doctrinam ita *Stus* Augustinus exponit (de Civ. Dei. VIII, 2): «aerem quidem dixit rerum esse materiam, de qua omnia fierent, sed eum esse compotem Divinae rationis, sine qua nihil ex ea fieri posset.»

6° *Archelaus* Miletinus, Anaxagorae discipulus, Athenis docuit et Socratem auditorem habuit. — Hic Magistri sui doctrinam ita deturpasse videtur,

ut inter atheos a quibusdam collocetur, eo quod nefarie docuerit: justum et turpe non natura sed lege fieri.

7° *Heraclitus* Ephesius (circa 500 a. Ch.), systema suum magis extra seriem et influxum aliorum Jonicorum efformavit. Ejus liber «de natura» stylo obscuro scriptus ad nos non pervenit. — Docet *a*) circa mundum: primum elementum esse ignem, non vulgarem, sed purissimum, aethereum, ubique diffusum et divinum; — qui sit principium unicum, simul activum et passivum, ex quo per condensationem successive aer, aqua, terra oritur, et vicissim per rarefactionem ex terra aqua, aer, ignis; — is duplex motus vocatur via deorsum, ὄδος κάτω, et via sursum, ὄδος ἄνω, explicandae per duplicem immanentem vim: pugnam qua descensus ad multa, et amorem quo ascensus ad unitatem fiat; — hoc alternante motu innumeri mundi oriuntur et pereunt.

b) quoad hominem: ignis est etiam anima mundi, cujus exhalationes sunt totidem animae humanae, eoque meliores quo sicciores; animae cogitant per respirationem ignis ubique diffusi, i. e. rationis divinae universalis; — hinc fons cognitionis non sunt sensus, utpote formae mutabiles, sed ratio, eaque non individua hominum, sed universalis animae mundanae unicae in omnibus diffusae; — hinc veritas in ea solum cognitione est in qua omnes consentiunt.

c) quoad moralem: suprema lex et potestas, non solum in physicis sed etiam moralibus, est ratio universalis illa divina omnipotens; — felicitas hominis suprema in hac vita est placidum beneplacitum cum illius divina dispositione et lege; — in morte autem anima cessat individualis esse, et in universum ignem iterum absorbetur.

ARTICULUS 2.

Scholae Italicae.

Harum communis character quo ab Jonicis magis discedunt, in eo situs esse videtur, quod dum Jonii potius inductione ex factis ad concludendam rerum naturam et originem assurgebant, Dorii magis speculative procedentes, factis minus insistentes, rerum essentias sibi confingebant. Possunt autem, praeter alias nonnullas, tres praecipuae tractari:

§ 1. Schola Pythagoraea.

§ 2. Schola Eleatica pantheistica.

§ 3. Schola atomistica.

§ 1. SCHOLA PYTHAGORAEA.

1° *Pythagoras*, patria Samius, Thaleti coaevus, Aegyptum, Phoeniciam, Persidem et forsam Indiam, ediscendae sapientiae causa peragravit; deinde

Crotone habitans, scholam aperuit et sectam italicam instituit. — Obscura est Pythagorae historia quia *a)* ipse nihil scriptum reliquisse videtur, et doctrinam maxime coluit arcanam, *b)* ei sua quaeque discipuli tribuunt placita, *c)* plurimae paulatim apud vulgus sparsae sunt de eo fabulae.

2° Duplex fuit Pythagorae methodus : *exoterica* seu vulgaris, et *esoterica* seu arcana. Priori plura egregia docuisse dicitur, et fructu non paenitendo de virtutibus et vitiis ad quoscumque auditores disseruisse. Alteram vero nonnisi discipulis initiatis tradebat. Hi in communi societate viventes id primario contendebant, ut mente ex rerum naturalium contemplatione ad res invisibiles et aeternas assurgerent contemplandas. Inter eos nemo admittebatur nisi qui se patrimonio abdicasset, mathesi esset peritus, et se trium, quatuor, aut etiam quinque annorum silentio obligaret. — Tanta erat Pythagorae apud discipulos auctoritas, ut dictum : ἀντὶς ἕφα omnes lites et disputationes dirimeret.

3° Ex continuis meditationibus summam conceperat admirationem ordinis et harmoniae, quae in hoc universo mundo elucet. Hujus autem ordinis proportionem numeris optime repraesentantur : unde numerum quasi principium generans objectivum consideravit. Igitur :

a) circa mundanas res : numeri sunt rerum omnium elementa ; — ipsius numeri elementa sunt *par* et *impar* ; par habens initium et finem sed non medium, est imperfectum, impar habens medium et initium et finem, est perfectum ; — numeri ejusque elementorum radix ultima est unitas ; ad hanc ergo omnia sunt reducenda ; — ex punctis mathematicis et intervallis fit linea, ex lineis superficies, ex superficiebus solidum seu corpus ; habentque varia corpora varias figuras : ignis pyramidem, aer icosaedrum, terra cubum, aqua sphaeram, etc.

b) circa mundum : decem sunt corpora mundana, scilicet coelum stellarum, quinque planetae, sol, luna, tellus et antitellus ; quae omnia circa ignem centricam gyran ; — is vero est principium vivificans omnia, neque enim sine conscientia est tantus mundi ordo et harmonia universalis (unde etiam astra deos dicunt) ; — haec harmonia musicam mundi constituit, cujus proinde iterum elementa numeri et unitates sunt.

c) circa divinitatem : supra totum compositum mundum existit Deus, tanquam unitas summa, simplicissima, infinita, a quo principio reliqua omnia manant ac dependent.

d) circa hominem : inter Deum et mundum est homo ; cujus anima ex centrali igne desumpta, divinitatis particeps, in corpore tanquam in ergastulo simul et in organo est inclusa, ut ejus ope purificetur ; est enim haec duorum compositio status imperfectus ; — post mortem corporis si pura nondum est, metempsychosim subit ; si impura et incorrigibilis, in tartarum detruditur ; si pura est, ad Deum redit, i. e. ad perfectum statum, ad unitatem, Deoque similis fit ; atque in eo consistit ejus beatitudo ; — medium purificationis est virtutum exercitium, i. e. harmonia moralis omnium actionum et facultatum, vera scientia, et ascesis pythagoraeorum.

§ 2. SCHOLA ELEATICA PANTHEISTICA.

Ex Pythagoreorum anima mundi, summa unitate, ac doctrina fere idealistica, alia secta suam evolvit mox doctrinam, Eleaticam dictam, ab urbe Velia, Ἐλέα, ubi primum tradita fuit. — Est autem haec philosophia pantheismus immanens realis, de quo cfr. cosmol. prop. 40 et 41.

1° *Xenophanes* Colophonius, circa 569 a. Ch. natus, pauper rhapsodus ex Asia Minore Graeciam transerravit, tandem Veliae in Magna Graecia scholam fundavit.

2° *Parmenides* Eleates, 515 a. Ch. natus, Xenophanis discipulus, magistri placita in nonnullis modificavit, ad idealismum magis accessit.

3° *Melissus* Samius, Athenienses navali praelio, 440 a. Ch. profligavit, Parmenidis discipulus.

4° *Zeno* Eleates, a Ch. 487 natus, Parmenidis discipulus et amicus, arte disputandi et cavillandi maxime excelluit, primus logices fundator jactatur, idealisticum pantheismum tenuisse videtur, sed utrum vere dogmaticus an potius scepticus fuerit controvertitur.

§ 3. SCHOLA ATOMISTICA.

Ex Jonicorum mundi explicatione deduxerunt alii Dorii novas explicationes, ita ut aliqui unice atomos, aliqui dualismum quemdam admitterent. Hos inter eminuit *Empedocles* Agrigentinus, circa 500 a. Ch. natus, democratiae fautor, medicus, orator, magiae se peritum dicens. — Is docet, *a)* quoad mundum : principium rerum esse materiam, i. e. quatuor elementa, aerem, ignem, aquam, terram ; — haec ipsa elementa constare ex atomis immutabilibus et indestructibilibus composita ; — rerum omnium ortum esse ex illorum elementorum compositione, destructionem vero ex illorum resolutione ; — vires quibus illa elementa componantur vel solvantur esse amicitiam et inimicitiam : nempe per inimicitiam, i. e. separationem, ex unitate primaeva res omnes oriri ; per amicitiam vero, i. e. reditum, facta dissolutione in unitatem primaevam redire ; — per pugnam istarum virium perpetuam, fieri alternantem rerum ortum et interitum.

b) circa animam : eam esse item ex quatuor illis elementis mixtis compositam, nam anima omnia cognoscit, nihil autem cognosci nisi a simili potest ; — non tamen in anima amicitia nec inimicitia interveniunt, nam participat de divinitate, eam enim cognoscere potest.

c) circa Deum : principium omnium, et mundi mere intelligibilis, est Deus, perfecta unitas, bonum in se, in quo nulla inimicitia ;

d) circa ethicam : malum morale consistit in separatione a Deo ; — animae humanae, sic separatae, non nisi per metempsychosim purgari, et in unitatem cum Deo redire possunt.

ARTICULUS 3.

Schola Attica, sophistica.

Athenarum aetas aurea fuit sub Pericle; tum enim imperium victoria Marathonica latissime extenderunt, divitiis affluebant, scientiis artibusque eminebant. Hinc ambitio et fastus, doctrinae jactantia, imperii cupido, morum levitas. Unde et factum est ut, quum antea paucos philosophiae studiosos vidissent, tum omnium fere sectarum reliquias undique acciperent. Nec sapientiae tam dediti quam pecuniae famaue inhiantes magistri, discipulos sibi similes habuerunt. Ex conflictu autem variarum opinionum, facile erat singularum falsitates aperire; unde mox levi animo de re quavis pro utraque parte opposita aequaliter contendere ac disputare mos fuit, idque eo magis quod maximo honore ars rhetorica in democratia Atheniensi habebatur. Exinde in Graecia tam depravata brevi omnis sensus veri sublatus est, ubi nempe videbatur de omnibus rebus pro et contra pari ratione dimicari posse, vel imo oppositorum identitatem posse defendi; et in scepticismum generatim delapsi sunt. Horum notiores sunt:

1° *Gorgias* Leontinus: in rerum natura nulla omnino res existit; — vel si qua forsitan existeret, non tamen eam agnoscere valeremus; — ac si quis detegere posset aliquid realiter existere, nulla tamen ratione verbis id aliis manifestare posset.

2° *Protagoras* Abderita, circa 480 a. Ch. natus, objectivam veritatem omnem negat, subjectivam tantum veritatem agnoscit, i. e. qualem sibi quisque ipse fecerit; — attamen scientificas institutiones id emolumenti procurare, ut homo cultus rationem infirmiore tanquam firmiore proponere, atque ita sua commoda procurare possit; — in hoc enim omnis institutionis utilitatem esse sitam.

SECTIO 2.

PHILOSOPHIA GRAECA POST SOCRATEM.

Ex communissima illa, ac misera depravatione tum morum tum doctrinarum, necessaria fuit sanioris philosophiae restauratio. Huic Socrates operam dedit, hominis praecipue destinationem ac naturam, et morum correctionem inquirens. Cujus doctrinas systematice, in varias quidem directiones evoluerunt discipuli; et fuerunt eorum scholae aliae minoris momenti, quae paucos progressus fecerunt et breviori tempore substiterunt; aliae majoris in totam sequentem philosophiae historiam influxus. His subjungenda pauca erunt de sceptica philosophiae depravatione quae paulo post illas scholas iterum in Graecia renovata fuit. Unde sunt:

Articulus 1. Philosophia Socratica.

Articulus 2. Scholae Socraticae minores.

Articulus 3. Scholae Socraticae majores.

Articulus 4. Scepticismus Pyrrhonicus.

ARTICULUS 1.

Philosophia Socratica.

1° *Socrates* Atheniensis, 470 a. Ch. natus ex patre lapidario, a Critone philosophiae applicatus, non solum sophistas, sed Anaxagoram, et maxime Archelaum, praeceptores audivit; musicae, poeticae, oratoricaeque artis peritissimus, miles fortis. — Ab administranda rep. abhorrens, nonnisi extrema aetate eam capessit, ac plebi injustae simul et triginta tyrannis fortiter resistit. — Laboris patientissimus, paucis contentus, castus et religiosus fuisse dicitur; jure tamen vanitatis, debilisque in confitendo vero Deo animi arguitur. — Is relictis sophistarum deliramentis, philosophiam fere omnem ad ethicam reduxit. Scholam nullam proprie tenuit, sed obambulans, obvios otiososque compellans docuit.

2° *Methodus* Socratica per quaestiones et ironiam veritates inculcandi celeberrima facta est. Duplici via procedit: *a)* negative, ignorantiam simulans, per quaestiones propositas apparentem adversarii scientiam ad absurdum ducit (estque haec ironia dicta); — *b)* positive, incipit a rebus obviis et concretis, et ope quaestionum rite dispositarum explicat conceptus, inductiones facit, definitiones universales stabilit, rerumque objectivam veritatem demonstrat (estque haec ars heuristica quam ipse vocabat artem ingenia obstetricandi, quia ita homines cogeat veritatem intra se latentem prodere: in singulis enim dicebat existere recti conscientiam, unde familiare ejus axioma; nosce teipsum).

3° *Doctrina* Socratica nullum quidem systema proprie dictum erat, sed plura eaque verissima principia ad moralem et ad theologiam naturalem spectantia docuit, quae homo quilibet sibi attendens natura duce invenit. — Totam suam moralem doctrinam in idea Dei unius, providi, bonorum remuneratoris, malorum vindicis, fundavit, simul et in persuasionem de immortalitate spiritualis animae; — unde docet felicitatem non in vitae hujus bonis ponendam esse, sed unicum verum bonum esse sapientiam ex veri cognitione ortam et ad animi emendationem facientem, qua Deo accepti et similes efficiamur. — Scriptum ipse nihil reliquit: cognoscimus ejus doctrinam ex Xenophonte, discipulo fidelissimo, et ex Platone qui tamen saepe suas opiniones magistro suo affingit.

4° *Daemonem* inspirantem saepe Socrates sibi adesse edixit, quem audiret, a quo suam sapientiam doceretur. Qui quid fuerit, multum inter doctos disputatur, certum nihil nobis est. Alii putant fuisse daemonium malum, alii instinctum quemdam somnambulisticum; alii verosimilius prudentem praevisionem per continuam attentionem et rationem sine passionibus operantem acquisitam; alii angelum custodem in remunerationem virtutum naturalium illuminantem; alii totum reputant fabulosum, et vel ab ipso Socrate fictum, vel ab ejus amicis falso vulgatum ad auctoritatem ei comparandam.

5° *Discipuli* Socratis scholam unam non effecerunt, tum quia tota methodus nova et difficilis erat, tum quia plurimi adhuc vigentes errores superandi fuissent, tum quia ipse Magister aversionem a theoreticis speculationibus indiderat discipulis. Unde in tres classes isti distribui possunt : 1) alii se philosophiae studio dederunt ea solum mente ut rebus gerendis aptiores fierent, v. c. *Critias*, *Alcibiades*, intemperantis animi juvenes : de his satis.— 2) Alii quae a magistro audierant scripto fideliter mandaverunt, nihil fere addentes de suo, v. c. *Xenophon* Atheniensis famosus; *Aeschines* philosophus (ab oratore diversus); *Dionysius* tyrannus, a Dione ejectus, Athenis mercede docens; *Criton*, dives Atheniensis, ejusque filii a Socrate eruditi; — 3) Alii proprias sectas fundaverunt, quas jam varias exponemus.

ARTICULUS 2.

Scholae Socraticae minores.

Minoribus his scholis hoc commune est, quod magistri ingenio et indoli impares discipuli partem tantum Socraticae philosophiae complexi sunt, alii scilicet methodum dialecticam solam, alii ethicam doctrinam solam. Hi constituunt scholam Cynicam, et Cyrenaicam, illi Megaricam et Eliacam; quae neque aliter recenseri merentur, quam quia sparsa elementa continent, quae postmodum conjuncta et coadunata fuerunt in aliis perfectioribus systematibus. Sint igitur :

- § 1. Schola Cyrenaica seu hedonica.
- § 2. Schola Cynica.
- § 3. Schola Megarica seu eristica.
- § 4. Schola Eliaca et Eretriana.

§ 1. SCHOLA CYRENAICA SEU HEDONICA.

Aristippus Cyrenaicus, docet : a) summum hominis bonum esse beatitudinem, quae in maxima sensationum gratiarum fruitione et voluptate consistit (unde nomen : hedonica); — b) sed voluptas saepe sequelas habet felicitati oppositas : ad quas praevidendas prudentia opus est, et virtute ad abstinendum a noxia voluptate; ergo prudentia et virtus sunt media tantum ad summam fruitionem, sine cura praeteriti et futuri, in praesentibus tranquillam; — c) distinguendum inter rei sensationem et rem; prioris habemus conscientiam, alteram ignoramus, neque datur criterium veritatis omnibus hominibus commune : nomina quidem communia tribuuntur, an vero idem subjective sentiamus, incertum est. — Post *Aristippum*, discipuli nonnulli ad apertum atheismum et religionis omnis irrisorem conclusiones perduxerunt.

§ 2. SCHOLA CYNICA.

1° Nomen suum haec schola sortita est vel a *Cynosarge* (canis tumulo), gymnasio in quo docuit *Antisthenes*, vel a dicacitate et canina mordacitate,

qua hominum mores nullo discrimine carpebant, vel a moribus caninis quibus haec secta se mox polluisse visa est. Ipsi vero cynici, independentiae ultra modum amantes, nomen *scholae* sive *sectae* sedulo declinabant.

2° *Antisthenes* Atheniensis, 360 a. Ch. natus, docuit : beatitudinem hominis in virtute, seu in similitudine cum Deo consistere; — sed cum Deus sit summe independentis, ita hominem quoque oportere ab omnibus rebus externis esse independentem; — hinc et voluptates, et bonam famam, et sociale decorum, et scientificas theorias omnes, esse negligendas; sed *vivendum juxta naturam*.

3° Discipuli vix duo memorari merentur : *Diogenes* Sinopensis, vir magni sed singularis ingenii; *Crates* Thebanus.

§ 3. SCHOLA MEGARICA SEU ERISTICA.

Euclides Megarensis (diversus a celeberrimo illo geometra), *Parmenidis* et *Socratis* doctrinas consociare conatus, ad subtilitates confugere coactus est, unde nomen *scholae eristicae* seu *litigiosae*; doctrinae pauca notatu digna : summum bonum esse id quod simile sit et idem semper.

§ 4. SCHOLA ELIACA ET ERETRIACA.

Phaedon ex *Elia*, Megaricam fere doctrinam, *Socrati* tamen, ut videtur paulo fidelior, in patriam suam transtulit. — Hujus discipulus fuit *Menedemus* ex *Eretria*.

ARTICULUS 3.

Scholae Socraticae majores.

Majores per oppositionem ad praecedentes vocantur scholae nunc invivendae, a) ob doctrinam, quae multo completior, plerisque scientiae philosophicae quaesitis responsa conabatur apponere, b) ob durationem et discipulorum numerum majorem, c) ob influxum praeclariorem in posteriores doctrinas et tempora sequentia. — sunt autem hae :

- § 1. Schola Platonica : academia.
- § 2. Schola Aristotelica : lyceum seu peripatetismus.
- § 3. Schola Zenonica : stoicismus.
- § 4. Schola Epicurea.

§ 1. SCHOLA PLATONICA.

1° *Plato* Atheniensis, 428 a. Ch. natus, etiamnum juvenis in arte athletica, pictura, poesi, musica, geometria se exercuit; deinde *Cratyli* discipulus, postea *Socratis* per octo annos assiduus auditor fuit; quo mortuo Megaram se contulit, *Euclidem* de dialectica audiit; dein in Italia *Archytam*, *Timaeum*, aliosque *Pythagoraeos*; inde *Cyrenae* in Africa *Theodorum* geometram audi-